

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

№11

2025
noyabr

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 – Texnika fanlari
08.00.00 – Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 421 sahifa.
2025-yil, noyabr

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afarovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

JAHONDA KREATIV IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHINING UMUMIY GLOBAL TENDENSIYALARI.....	12
Ismailov Azizbek Ruzimaxmatovich	
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDA BOZOR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY OMILLARI	22
Soxadaliyev Abdurashid Mamadaliyevich	
XORIJIY INVESTITSİYALAR VA IQTISODIY O'SISH O'RTASIDAGI O'ZARO TA'SIR	30
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA XIZMATLAR EKSPORTINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI	35
Sultonov Shodiyor Abduxalilovich, Karshiyeva Charos Mamasoliyevna	
QASHQADARYO VILOYATIDA OLIY TA'LIM VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI ASOSIDA YUQORI MALAKALI KADRLAR TAYYORLASHNING HOZIRGI HOLATI.....	41
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
SOLIQ MA'MURCHILIGIDA XALQARO TAJRIBA ASOSIDA SAMARADORLIKNI OSHIRISH.....	48
Xodjimatrov Xamidullo Mamirjonovich	
TIJORAT BANKLARI KREDIT PORTFELNI SAMARALI BOSHQARISH: MUAMMO VA TAKLIFLAR.....	53
Yusupov Shaxzod Maxmatmurodovich	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNING RIVOJLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLAR VA IQTISODI SAMARADORLIGI TAHLILI.....	59
Axatova Shahnoza	
SANOATNING "DRAYVER" SOHALARINI RIVOJLANTIRISH	63
Mamurjonova Ruxshonabegim Farxodovna	
РОЛЬ КРЕАТИВНОЙ ИНДУСТРИИ В РЕГИОНАЛЬНОМ РАЗВИТИИ КАРАКАЛПАКСТАНА.....	69
Хошимова Камилла Навфал қизи	
РОЛЬ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА В ПОВЫШЕНИИ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ОРГАНИЗАЦИЙ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	79
Тожиева Шахноза Бобомуратовна, Расулова Дилфуза Валиевна	
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	86
Файзиёв Умуркул Шухратович	
TIKUV-TRIKOTAJ KORXONALARDA MARKETING FAOLIYATIDA ISTEMOLCHILARNI MOTIVATSIYALASH MASALALARI	97
Jalilov Jamshid G'anijonovich	
СТАНДАРТЫ КАЧЕСТВА КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	103
Ўролова Севара Бехзод қизи	
BANKLARDA KAPITAL YETARLILIGI VA LIKVIDLIKNI AUDITORLIK BAHOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	109
Narziyev Hayotjon Azamatovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BudgetLASHTIRISH ORQALI FISKAL SAMARADORLIKNI OSHIRISH MASALALARI.....	115
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
AUDITORLIK XULOSALARIDA AUDITORLARNING PROFESSIONAL MULOHAZALARNING ASOSLILIGINI ANIQLASH AHAMIYATI	120
Parpiyev Jaxongir Ilxomjonovich	
YASHIL IQTISODIYOTDA YASHIL MOLIYALASHTIRISH: NAZARIY VA AMALIYOT UYG'UNLIGI.....	126
Xalikov S. X.	

TURISTIK KORXONALARDA BREND CAPITALINI BAHOLASH	131
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
AYOLLAR ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISHDA KASANACHILIKNING AHAMIYATI	141
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	148
Алимова Дилафруз	
O'ZBEKISTON UZUMCHILIK KORXONALARINING EKSPORT MARKETING STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISHDA YASHIL INNOVATSIYALAR VA TEXNOLOGIYALARNING O'RNI	153
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
RAQAMLI MOLIYAVIY XIZMATLAR TRANSFORMATSIYASI SHAROITIDA SOLIQ BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISH ISTIQBOLLARI	161
Radjabov Umurzoq Ablakulovich	
ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОГО СЕКТОРА РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: РОЛЬ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОВЫШЕНИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭНЕРГЕТИКИ	165
Аллаева Г.Ж.	
THE IMPORTANCE OF STRESS TESTING AND ITS IMPLEMENTATION IN COMMERCIAL BANKS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN	169
Mamatova Sevara	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARI SALOHİYATI VA RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHNING INNOVATSION KO'RSATKICHLARI	175
Nabiyev G'ulom Abdisalomovich	
IJTIMOİY SOHA INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT–XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIY TAJRIBALARI	185
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
YASHIL BANK MAHSULOTLARIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI	189
Mahmudov Ulug'bek Davronovich	
KICHIK BIZNESDA XUSUSIY VA UMUMIY AXBOROT TIZIMLARI INTEGRATSIYASI	193
Navruz-zoda Layli Baxtiyorovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIYALARNI JALB QILISH MEKANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI	197
Mamatkulova Nadira Maxkamovna	
JAHON AMALIYOTIDA TASHABBUSLI BUDJETLASHTIRISHNING KONSEPTUAL YO'NALISHLARI	203
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
РАЗВИТИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЁТА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ МАЛОГО БИЗНЕСА КАК ФАКТОР ПЕРЕХОДА К “ЗЕЛЁНОЙ” ЭКОНОМИКЕ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	210
Бозорова Озода Рахимовна	
ТЕМИРБЕТОН КО'РРИКЛАРДАГИ BURDALANGIN BETONDAN OLINGAN CHAQIQ TOSHNI KOMPLEKS TADQIQOT QILISH	222
Salixanov Saidxon Salixanovich, Kenjayev Temurbek Olimjonovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKDA YASHIRIN IQTISODIYOTNI ANIQLASH USULLARI VA SOF FOYDA KO'RSATKICHIDA AKS ETISH YO'LLARI	226
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
MAMLAKATIMIZ BANKLARIDA FOIZ RISKILARI MUAMMOLARI VA ILMIY-TAHLILI	230
Isakov.J.Ya	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI EKSPORTGA YO'NALTIRISHDA IQTISODIY BARQARORLIK TUSHUNCHASINING NAZARIY ASOSLARI VA BAHOLASH MEZONLARI	238
Faxriddinov Bahriddin	

TO'QIMACHILIK SANOATIDA SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING IQTISODIY AFZALLIKLARI	243
Raximov Furqat Jalolovich	
BUXORO VILOYATIDA CHARM-POYABZAL TARMOG'I RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI.....	249
Rahmonov Xurshid Xayriddinovich, Atoeva Mehriyo Ilhom qizi	
KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBI VA UNI YURITISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	254
M.I.Murodova	
SOLIQ SIYOSATI ORQALI AHOLI DAROMADLARINI RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI.....	258
Uzoqov Suhrobjon Do'smat o'g'li	
INNOVATSION VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA LOGISTIK XIZMATLAR KORXONALARINING IQTISODIY SAMARADORLIGI TAHLILI.....	264
Xalimov Javlonbek Shaxriyovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SOLIQLARNI UNDIRISHNING METODOLOGIK MUAMMOLARI	271
Muxammadov Nodir Karimovich	
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARI FAOLIYATIDA EKSPORTBOP MAHSULOTLAR ISHLAB CHIQARISH JARAYONLARINI TAKOMILLASHTIRISH ORQALI SAMARADORLIKNI OSHIRISH	277
Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich	
IQTISODIYOT VA TA'LIM BOSHQARUVI: O'ZBEKISTONDA TA'LIM BRENDINGI UCHUN IQTISODIY JIHATLAR.....	282
Dilfuza Shokirova	
OLIY TA'LIM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	291
Raximjonova Shohsanam Baxodirovna	
O'ZBEKISTON BANKLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANI INSON KAPITALI RIVOJI BILAN UYG'UNLASHTIRISH: INSTITUTSIONAL YONDASHUV.....	295
Xushvaqto'v Nodirbek Nomoz o'g'li	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDA MOLIYAVIY STRESS-TEST TIZIMINI YARATISH METODOLOGIYASI	299
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
HOZIRGI SHAROITDA BANK FAOLIYATIDA RISKLARNI BOSHQARISH TIZIMINING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI	303
Malikova Dilrabo Muminovna, Shakarova Kumush Faxriddin qizi	
ENSURING SECURITY IN THE DIGITAL WORLD: HOW THE INSURANCE INDUSTRY CAN COUNTER CYBERATTACKS	308
D.D. Omonova	
JAHON SAVDO TASHKILOTIGA A'ZO BO'LISH JARAYONIDA BYUDJET-SOLIQ SIYOSATINI ISLOH QILISH MASALALARI	314
Hojiakbar Zaynabidinov	
SILINDRSIMON KAMERADA QATLAMLI CHIGITLAR AYLANMA HARAKATINING TAHLILI.....	319
No'monov Mirjalol Abdumalik o'g'li	
IPAKCHILIK KLASSTERLARI ASOSIDA TARMOQNI O'RTA MUDDATLI RIVOJLAN TIRISH STRATEGIYASI.....	325
Xudoykulov Mamarasul Radjabovich	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA UZOQ MUDDATLI AKTIVLAR HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH.....	332
Shermatov Sirojiddan Xaydarovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM IQTISODIYOTINING RAQAMLI MARKETING ORQALI RIVOJLANISH YO'LLARI.....	335
Egamberdiyev Muzaffar	
РОЛЬ ЦИФРОВЫХ РЕШЕНИЙ В РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА «БЕЗОПАСНЫЙ ГОРОД»	339
Иминов Акбаржон Одилжонович	

IQTISODIY TIZIM VA INSON QADRIYATI: KAPITALIZM VA GUMANIZM O'RTASIDA	345
Raxmatullayev Sarvar Nazar o'g'li, Abdukarimova Muborak Sharaf qizi, Madrakhimova R. G.	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSiya MUHITINI SHAKLLANTIRISH VA INVESTITSİYALAR JALB ETISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	350
Yusupov Muxiddin Soatovich	
KONSOLIDATSİYALASHGAN MOLİYAVIY HISOBOT MA'LUMOTLARINI TAHLIL QILISH MASALALARI	358
Avazov Ilhom Ravshanovich	
YANGI TUZILISHLI IKKI QATLAMLI TRIKOTAJ TO'QIMALARINI OLISH USULLARI	363
S. Saparova, M. Musaeva, M.Mirsadikov, M.Mukimov	
KVANT MUHITIDA AXBOROTNI HIMOYALASHGA XIZMAT QILUVCHI MULTIPLEKSER TUZILMASI	370
Safojev Nuriddin Najmiddin o'g'li	
ERKIN IQTISODIY HUDUDLAR: KO'P QATLAMLI IQTISODIY MEXANIZMLAR, INNOVATSION INFRATUZILMA VA INSTITUSIONAL UYG'UNLIKNING KONSEPTUAL TAHLILI	377
Kuziev Ravshan Ramazonovich	
SANOAT HAMKORLIGINING ILG'OR TAJRIBALARI VA ULARNI O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA INTEGRATSiya QILISH YO'LLARI	385
Boyurayev Olimjon Urayimovich	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	392
Akbarov G'ayratjon Ne'madjonovich	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI QO'NG'IROT TUMANIDA YILQICHILIK VA TUYACHILIKNI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARINI ARIMA MODEL ASOSIDA PROGNOZLASH	396
Sabit Gabbarov Nietali'evich	
MAKTABGACHA TA'LIM MUASSALARIDA AUTSORSING FAOLIYATINI MOLİYALASHTIRISHDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR	402
Xamidov Anis Choriyevich	
NEXUS BETWEEN RENEWABLE ENERGY USE AND GDP GROWTH IN UZBEKISTAN	407
Xalimjonov Nurbek Ulug'bek o'g'li, Toxirov Shodiyor Zafar o'g'li, Jumamuratov Sultanbek Ilyasovich	
MOLİYAVIY SALOHİYATNI OSHIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI	415
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	

MOLIYAVIY SALOHİYATNI OSHIRISHDA XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI

Akishova Shaxnoza Davlet qizi

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

“Mutaxassislik, ijtimoiy-gumanitar va aniq fanlar” kafedrası assistenti

ORCID: 0009-0006-2034-008x

Annotatsiya. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish iqtisodiy rivojlanishning muhim omillaridan biri bo'lib, u mamlakatlarga o'z moliyaviy salohiyatini oshirish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish hamda infratuzilmani takomillashtirish imkonini beradi. Xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmlari soliq imtiyozlari, soddalashtirilgan tartibga solish tizimi va investorlar huquqlarini himoya qiluvchi xalqaro investitsiya bitimlarini o'z ichiga olgan turli strategiyalarni qamrab oladi. Ushbu tashabbuslar qulay biznes muhitini shakllantirish, barqarorlik va istiqbollilikni potensial investorlar uchun namoyon etish orqali iqtisodiy o'sish va texnologik taraqqiyotni jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy o'sish, tashqi savdo ochiqligi, valuta kursi, xorij tajribasi.

Abstract. Attracting foreign investment is one of the essential drivers of economic development, enabling countries to strengthen their financial capacity, stimulate economic growth, and modernize infrastructure. Mechanisms for attracting foreign direct investment include tax incentives, simplified regulatory frameworks, and international investment agreements that protect investor rights. These initiatives contribute to the creation of a favorable business environment, enhance economic stability and predictability, and accelerate economic growth and technological development by making the investment climate more appealing for potential investors.

Keywords: foreign investment, economic growth, trade openness, exchange rate, international experience.

Аннотация. Привлечение иностранных инвестиций является одним из ключевых факторов экономического развития, поскольку позволяет странам укреплять свой финансовый потенциал, стимулировать экономический рост и совершенствовать инфраструктуру. Механизмы привлечения прямых иностранных инвестиций включают налоговые льготы, упрощённое регулирование и международные инвестиционные соглашения, обеспечивающие защиту прав инвесторов. Эти меры способствуют формированию благоприятного делового климата, повышают устойчивость и предсказуемость экономики, а также ускоряют экономический рост и технологическое развитие за счёт создания благоприятных условий для потенциальных инвесторов.

Ключевые слова: иностранные инвестиции, экономический рост, открытость внешней торговли, валютный курс, зарубежный опыт.

KIRISH

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish ko'plab mamlakatlarda iqtisodiy o'sish va rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Hukumatlar odatda biznes muhitining jozibadorligini oshirish maqsadida turli strategiyalarni amalga oshiradilar. Bular qatoriga soliq ta'tili va bojxona tariflarini kamaytirish kabi rag'batlantiruvchi chora-tadbirlar kiradi. Mazkur choralar mintaqaning investitsion jozibadorligini potensial investorlar nazarida mustahkamlashga qaratilgan bo'lib, vaqt o'tishi bilan xorijiy investitsiyalar hajmining ortishiga xizmat qiladi.

Mamlakatning iqtisodiy muhit holati ham xorijiy investitsiyalarni jalb etishda muhim o'rin tutadi. Investorlar odatda siyosiy beqarorlik, iqtisodiy pasayish yoki tartibga solish siyosatidagi kutilmagan o'zgarishlar kuzatilayotgan davlatlarga nisbatan ehtiyotkorlik bilan yondashadilar. Mamlakatimizning investitsiyaviy jozibadorligini yanada oshirish maqsadida 2030-yilgacha 250 milliard dollarlik investitsiyalarni o'zlashtirish, jumladan 110 milliard dollar xorijiy investitsiyalar va 30 milliard dollar davlat-xususiy sheriklik doirasidagi investitsiyalarni jalb qilish belgilangan [1].

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi. Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish rivojlanayotgan mamlakatlar uchun muhim siyosiy ustuvor yo'nalish hisoblanadi. Buning asosiy maqsadi yangi ish o'rinlarini yaratish hamda milliy iqtisodiyotga kapital oqimini ta'minlashdir. Bundan tashqari, xorijiy investitsiyalar ko'pincha yangi texnologiyalar va innovatsiyalarni olib kiradi. Ular ishlab chiqarish samaradorligini oshirishning muhim manbai bo'lib, mezbon mamlakatdagi mahalliy sanoat tarmoqlarining xalqaro texnologik darajaga yaqinlashishiga yordam beradi [2].

Rivojlanayotgan mamlakatlarning ishlab chiqarish sohasida xorijiy investitsiyalarga bo'lgan yuqori darajadagi qaramligini inobatga olgan holda, xorijiy investitsiyalarni jalb etish uchun qo'llanilayotgan rag'batlantiruvchi imtiyozlar qiymati shakllanishida xorijiy investitsiyalar keltiradigan foydalarni baholash muhim ahamiyat kasb etadi [3].

Ko'plab mamlakatlar hukumatlari xorijiy investitsiyalarni jalb etishni qo'llab-quvvatlaydilar, buning asosiy sababi xorijiy kompaniyalardan mahalliy firmalarga texnologik bilim va innovatsiyalar tarqalishiga erishishdir. Xorijiy ulush ishtiroki korxona mahsuldorligi bilan ijobiy bog'liq, biroq bu bog'liqlik asosan kichik korxonalar uchun barqaror kuzatiladi [4].

MAVZUGA OID AADABIYOTLAR SHARHI

Xorijiy investitsiyalarni jalb qilish va ularning moliyaviy salohiyatni oshirishdagi roli bo'yicha ilmiy qarashlar turli mamlakatlar tajribasi hamda empirik tahlillar asosida shakllangan. K. Abdurahmonovning tadqiqotlarida [1] O'zbekiston iqtisodiyotida raqamlashtirish jarayonlari, sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish va iqtisodiy boshqaruvning transformatsiyalashuvi xorijiy kapital oqimlari uchun strategik omil sifatida qayd etiladi. Muallif iqtisodiy islohotlarning izchilligi, normativ-huquqiy muhit takomillashuvi va raqamli infratuzilmaning kengayishi xorijiy investorlar uchun barqaror hamda prognoz qilinadigan makroiqtisodiy sharoit yaratishini ta'kidlaydi. Ushbu omillar moliyaviy salohiyatni faollashtirish, yangi bozor ishtirokchilarini jalb qilish va iqtisodiy o'sishning sifat jihatdan yangi bosqichga o'tishda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro tajribaning empirik tomonlari Newman, Rand, Talbot va Tarp tomonidan olib borilgan tadqiqotda [2] bosqichma-bosqich ochilayotgan iqtisodiyotlarda texnologik o'tkazmalar, transmilliy korxonalar faoliyati natijasida vujudga keladigan samaradorlik spillover-lari hamda mahalliy korxonalar uchun bilvosita ijobiy ta'sirlar statistik modellar orqali isbotlangan. Tadqiqot xorijiy investitsiyalarni jalb qilish nafaqat moliyaviy manba, balki ishlab chiqarish unumdorligini oshiruvchi mexanizm sifatida ham muhim ekanligini ko'rsatadi. Bu yondashuv Dogan, Wong va Yap tomonidan Malayziya misolida o'rganilgan bo'lib [3], vertikal va gorizontal spilloverlar tizimli tarzda tahlil qilingan. Ularning natijalariga ko'ra, xorijiy kapitalning ichki bozor tuzilmasiga integratsiyasi mahalliy korxonalarning texnologik yangilanishi, boshqaruv tajribasi va eksport salohiyatining oshishida hal qiluvchi omil bo'ladi.

Aitken va Harrisonning mashhur tadqiqotlari [4] rivojlanayotgan davlatlarda FDI oqimlarining mahalliy firmalar samaradorligiga ta'sirini o'rganib, ba'zi sharoitlarda ijobiy sinergetik effektlar bilan bir qatorda raqobat kuchayishi oqibatida qisqa muddatli salbiy bosimlar ham kuzatilishini ko'rsatadi. Bu natija xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini takomillashtirishda strategik yondashuv, tarmoq kesimida differensial yondashuv va investitsion rag'batlar tizimini qayta ko'rib chiqish zarurligini anglatadi.

Markaziy Osiyo davlatlari bo'yicha Ashurov va hamkorlarining GMM modeli asosida olib borilgan tadqiqotlarida [5] institutsional sifat, siyosiy barqarorlik, budjet intizomi, savdo ochiqligi va valuta kursi siyosati xorijiy investitsiyalar oqimini belgilovchi asosiy omillar sifatida ko'rsatiladi. Ayniqsa, kredit bozorlarining rivojlanganlik darajasi va moliyaviy tizimning ishonchligi investorlar qaroriga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bu natija moliyaviy salohiyatni oshirish uchun bank sektori islohoti, kapital bozorini rivojlantirish va investitsiya xavfini kamaytirish choralarining muhimligini tasdiqlaydi.

Xitoy tajribasi bo'yicha Zhangning tadqiqotida [6] mintaqaviy investitsiya siyosati, eksportga yo'naltirilgan zonalar, soliq imtiyozlari va hududiy innovatsion klasterlar FDI oqimlari uchun asosiy jalb qiluvchi omillar sifatida baholangan. Xususan, investorlar uchun barqaror institutlar, kuchli huquqiy himoya va infratuzilma taklifi xorijiy kapitalning uzoq muddatli istiqbolda mamlakatga kirib kelishiga xizmat qilishi qayd etilgan. Xitoy amaliyoti O'zbekiston uchun ham sanoat zonalarini samaradorligini oshirish, raqamli xizmatlar integratsiyasi, logistika samaradorligini kuchaytirish hamda investorlarga "bitta darcha" tamoyili bo'yicha xizmat ko'rsatish mexanizmlarini takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

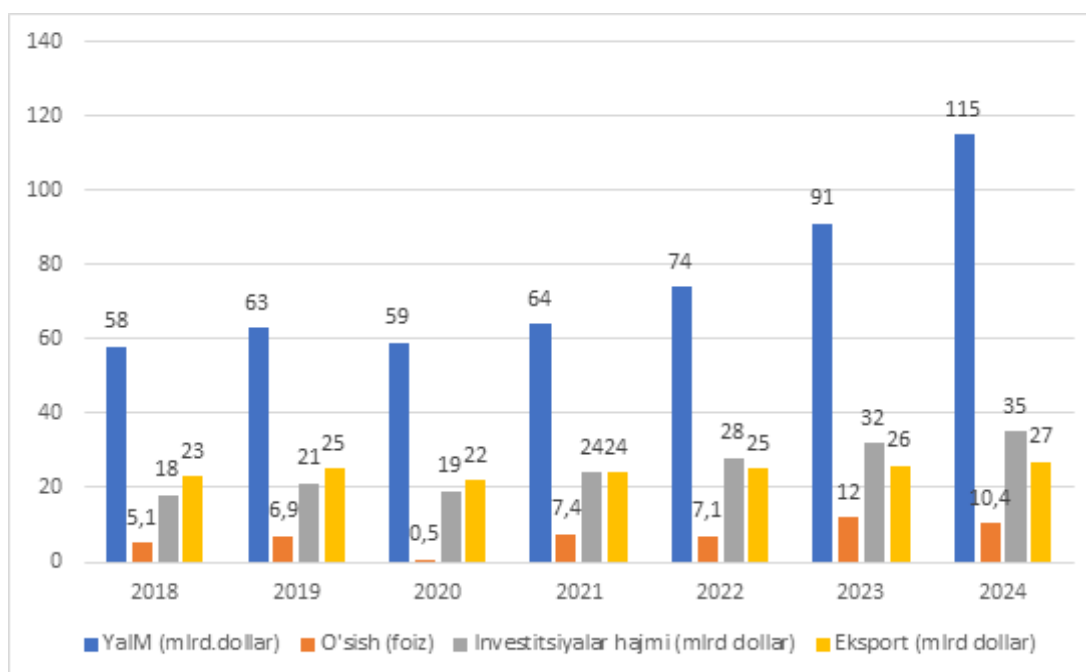
O'zbekiston kontekstida Abdurahmonovning qayta nashr etilgan tadqiqoti [7] investitsiya muhitining zamonaviy transformatsiyasi, raqamli iqtisodiyotning shakllanishi va davlat boshqaruvida ochiqlikning kuchayishi xorijiy investorlar uchun ijobiy muhit yaratganini yana bir bor tasdiqlaydi. Muallifning fikriga ko'ra, xorijiy investitsiyalarni jalb qilish mexanizmini takomillashtirish moliyaviy salohiyatni oshirish, innovatsion iqtisodiyotga o'tish va eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarish tarmoqlarini kengaytirishda ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada mavzu doirasidan kelib chiqqan holda ilmiy va nazariy tadqiqotlar o'rganilib, keng mushohada qilingan. Tadqiqotda qo'yilgan maqsadga erishish uchun aniq yo'nalish tanlab olingan. Sohaga doir statistik ma'lumot manbalarini o'rganish va tahlil qilish asosida tadqiqot strategiyasi belgilab olingan.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida xorijiy investitsiyalar oqimining hajmi va tarkibida sezilarli o'zgarishlar kuzatilmoqda. Tahlil natijalariga ko'ra, 2017–2024-yillar davomida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar hajmi 3,1 barobarga oshganini ko'rishimiz mumkin. Buning asosiy omili sifatida iqtisodiy erkinlikni ta'minlash, milliy valyuta kursining liberallashtirish hamda xorijiy investorlar uchun soliq-bojxona imtiyozlarining kengaytirilishini keltirish maqsadga muvofiqdir. Investitsiyalarning sektorlar kesimidagi tahlili shuni ko'rsatadiki, xorijiy investitsiyalar asosan energetikada 37 foizni, transport-logistikada 22 foizni, kimyo va farmatsevtikada 14 foizni hamda qurilish-sanoat tarmoqlarida 11 foizni tashkil etgan. Bu esa iqtisodiyotning real sektorida ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish jarayonining faollashganini bildiradi (1-rasm).

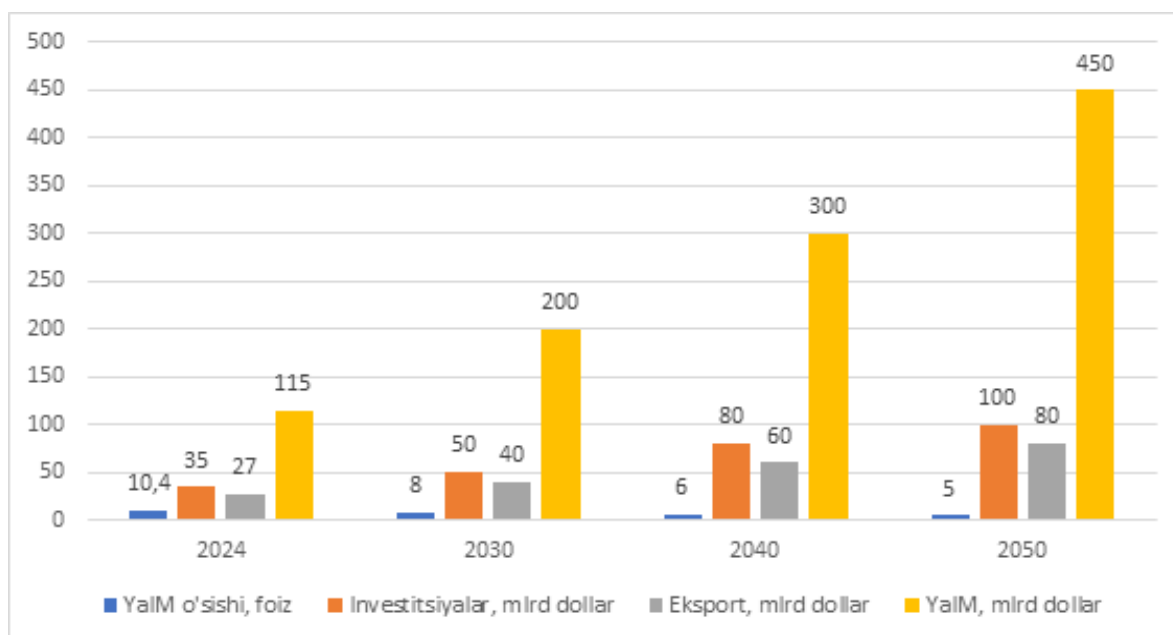

1-rasm. O'zbekistonning asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari [5]

Raqamlashtirish va barqaror rivojlanish so'nggi yillarda O'zbekiston iqtisodiyoti tarkibiy transformatsiyasining hal qiluvchi omillariga aylandi. 2018–2024-yillar bo'yicha makroiqtisodiy ma'lumotlar tahlili faol raqamli transformatsiya va "yashil" tashabbuslarning kengayishi fonida iqtisodiy o'sishning sezilarli jadallashuvini ko'rsatdi. 1-rasmdan ko'rinib turganidek, qayd etilgan davr mobaynida mamlakat yalpi ichki mahsuloti 2018-yildagi 58 mlrd dollardan 2024-yilda 115 mlrd dollarga ko'tarilib, deyarli ikki barobarga oshgan yoki o'rtacha yillik o'sish sur'ati 5,3 foizni tashkil etgan [6].

Tadqiqot natijalariga muvofiq, xorijiy investitsiyalar oqimining ko'payishi bilan moliyaviy tizimning chuqurligi o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjudligini ko'rishimiz mumkin. Shuningdek, siyosiy barqarorlik va huquqiy kafolatlarining mustahkamligi investorlar ishonchini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Xorijiy kapital oqimining barqarorligi uchun soliqqa oid imtiyozlar bilan bir qatorda moliya bozorlarining institutsional rivojlanishi zarur.

Tahlillar natijasida innovatsion va yuqori texnologik loyihalarga yo'naltirilgan xorijiy investitsiyalar ulushi past ekanini aniqlanib, bu yo'nalish kelgusida alohida strategik ustuvorlik sifatida qaralishi lozim (2-rasm).

2-rasm. O'zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy ko'rsatkichlari prognozi [6]

Ma'lumotlarning umumiy tahlili O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror o'sishi kompleks xususiyatga ega ekanini ko'rsatadi. Bir tomondan, mamlakat IT-xizmatlarini eksport qilish, raqamli infratuzilmaga investitsiyalar hajmini oshirishda sezilarli muvaffaqiyatlarga erishmoqda. Boshqa tomondan, energetika balansida qayta tiklanuvchi manbalar foydasiga tarkibiy siljish, shuningdek, demografik bosim va mehnat bozorlarining o'zgarishiga qaramay, bandlikning barqarorlashishi kuzatilmoqda.

Kelgusi yillarda xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmlarini takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlar muhim deb hisoblanadi:

- moliyaviy infratuzilmani diversifikatsiya qilish: korporativ obligatsiyalar bozori, yashil obligatsiyalar va suveren sukuk instrumentlarini rivojlantirish;
- investitsion risklarni sug'urtalash tizimini kengaytirish: MIGA va ICIEC kabi xalqaro kafolat mexanizmlaridan foydalanish;
- hududiy investitsiya zonalarida "smart-platformalar" joriy etish: investorlar uchun onlayn monitoring, huquqiy qo'llab-quvvatlash va soliq hisobotlarini avtomatlashtirish;
- kadrlar tayyorlash tizimini yangilash: xorijiy investorlar talabiga mos moliyaviy, texnologik va menejment kompetensiyalarni rivojlantirish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, xorijiy investitsiyalarni jalb etish mamlakatning moliyaviy salohiyatini oshirishda strategik ahamiyatga ega omil hisoblanadi. O'zbekiston tajribasi shuni tasdiqlaydiki, investitsion siyosatning liberallashtirish, huquqiy muhitning barqarorlashuvi va moliyaviy infratuzilmaning rivojlanishi xorijiy kapital oqimini sezilarli darajada faollashtiradi. Ayniqsa, so'nggi yillarda amalga oshirilgan institutsional islohotlar va investorlarga berilgan kafolatlar mamlakatning investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Mamlakatning moliyaviy salohiyatini oshirish istiqbollari quyidagi yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

- moliya bozorlarini diversifikatsiya qilish va xalqaro kapital bozorlariga integratsiyani kuchaytirish;
- investitsion risklarni sug'urtalash mexanizmlarini kengaytirish;
- innovatsion va "yashil iqtisodiyot" yo'nalishidagi loyihalarga xorijiy kapitalni jalb etish;
- hududlarda erkin iqtisodiy zonalarining raqamli boshqaruv tizimini joriy etish.

Umuman olganda, xorijiy investitsiyalarni samarali jalb etish va ularni iqtisodiyotning real sektoriga yo'naltirish mamlakatning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, yangi ish o'rinlarini yaratish, texnologik yangilanish va iqtisodiy o'sishni jadallashtirishning asosiy omili sifatida qaraladi. Shunday qilib, O'zbekiston uchun xorijiy investitsiyalarni jalb etish mexanizmini takomillashtirish — bu nafaqat moliyaviy resurslar oqimini oshirish, balki iqtisodiyotning raqobatbardoshligini mustahkamlashning muhim strategik yo'nalishidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023-yildagi PF-158-son.
2. review.uz. K. Abdurahmonov. O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi transformatsiyasi. Raqamlashtirish va sun'iy intellektni joriy etish sharoitida. Iqtisodiy sharh, 9-sonli nashr, 2025-yil.
3. Newman, Carol, John Rand, Theodore Talbot va Finn Tarp. "Technology Transfers, Foreign Investment and Productivity Spillovers." *European Economic Review*, 76 (2015): 168–187.
4. Dogan, Ergun, Koi Nyen Wong va Michael Meow-Chung Yap. "Vertical and Horizontal Spillovers from Foreign Direct Investment: Evidence from Malaysian Manufacturing." *Asian Economic Papers*, 16 (2017): 158–183.
5. Aitken, Brian J. va Ann E. Harrison. "Do Domestic Firms Benefit from Direct Foreign Investment? Evidence from Venezuela." *The American Economic Review*, 89 (1999): 605–618.
6. Ashurov, Sharofiddin va boshqalar. "The Determinants of Foreign Direct Investment in Central Asian Region: A Case Study of Tajikistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Uzbekistan (A Quantitative Analysis Using GMM)." *Russian Journal of Economics*, 6(2) (20— sana to'liq ko'rsatilmagan manba).
7. Zhang, Ning. *Foreign Direct Investment in China: Determinants and Impacts*. University of Exeter (United Kingdom), 2011.
8. K. Abdurahmonov. O'zbekiston iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi transformatsiyasi. Raqamlashtirish va sun'iy intellektni joriy etish sharoitida. Iqtisodiy sharh, 9-sonli nashr, 2025-yil.
9. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100